

Janusz Wierzbicki

1920–1992

Pamięć o Profesorze Januszu Wierzbickim jest ciągle żywa. W 75. rocznicę jego urodzin i 3. rocznicę śmierci, latem 1995 roku, ukazał się podręcznik *Finanse publiczne*, którego był pomysłodawcą i współautorem. W podręczniku tym wykorzystano fragmenty rękopisu pozostawionego na jego biurku w momencie pójścia do szpitala, z którego już nie wrócił.

Janusz Wierzbicki urodził się 3 września 1920 roku w Poznaniu z ojca Romualda i matki Wandy z Peretiatkowiczów. Zmarł 24 czerwca 1992 roku. Gdy w 1953 roku rozpoczęłam studia w Akademii Ekonomicznej w Poznaniu (wówczas w Wyższej Szkole Ekonomicznej), już w pierwszych dniach można było dostrzec jego charakterystyczną, lekko pochyloną sylwetkę, gdy zmierzał codziennie do kierowanej przez niego Katedry Finansów i Kredytu.

Praca wypełniała jego życie. Podjął ją już w wieku 20 lat. Współorganizował, razem z matką i bratem Zbigniewem, w roku 1941 najpierw dwuletnią, a potem trzyletnią Szkołę Handlową w Nałęczowie, w której był nauczycielem. Odbýwał wyższe studia ekonomiczne w Lublinie, a potem w Poznaniu. Ukończył je w roku 1946, uzyskując dyplom Akademii Handlowej w Poznaniu oraz dyplom magisterski na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego. W listopadzie 1945 roku podjął pracę w Akademii Handlowej w Poznaniu jako asystent prof. Stefana Rosińskiego. W roku 1951 przejął po nim Katedrę Finansów i Kredytu jako zastępca profesora. Był związany z Uczelnią do końca życia, uzyskując wszystkie stopnie i tytuły naukowe do profesora wyczerpująco włącznie.

Jego wszechstronne wykształcenie, systematyczność, umiłowanie pracy naukowej i dydaktycznej oraz rozwinięty zmysł organizacyjny stanowiły podstawę jego osiągnięć we wszystkich dziedzinach prowadzonej działalności. Twórczość naukowa Profesora była wielokierunkowa. We wczesnych swoich badaniach skoncentrował się na zagadnieniach pieniądza i kredytu. Ten nurt badawczy zapoczątkował pracą doktorską *O istocie oszczędności i oszczędnościach w Polsce*, pisaną pod kierunkiem prof. Edwarda Taylora. Po zlikwidowaniu seminarium prof. Taylora opiekę przejął prof. Marcin Nadobnik – obrona odbyła się na Uniwersytecie Poznańskim w roku 1949. Oprócz tej problematyki przez cały okres pracy twórczej Profesor Wierzbicki zajmował się

samodzielnością gospodarczą i finansową przedsiębiorstw. Znalazło to odzwierciedlenie w licznych artykułach, a przede wszystkim w książce *Zagadnienia akumulacji pieniężnej w gospodarce socjalistycznej* (PWE, Warszawa 1964).

Począwszy od lat 60., aż do końca życia prowadził badania z zakresu gospodarki i finansów lokalnych. Już w roku 1964 opublikował pracę *Budżety terenowe w Polsce Ludowej* (PWE, Warszawa 1964). W latach 1975–1980 był kierownikiem centralnego programu badawczego „Finansowe instrumenty aktywizacji gospodarki terenowej”, w którym uczestniczyli nie tylko jego najbliżsi współpracownicy, lecz także inni z wielu ośrodków naukowych w Polsce. Rezultatem tej działalności były liczne publikacje zainicjowane przez Profesora oraz opracowania jego autorstwa. Profesor zajął się zagadnieniami samorządności ze szczególnym uwzględnieniem samorządów terytorialnych. Publikował z tego zakresu własne opracowania. Pobudzał do tych badań zespół, którym kierował, oraz pracowników naukowych z innych uczelni w Polsce, organizując konferencje i dyskusje na tematy z tym związane. Owocem tego były liczne artykuły i trzy obszerne prace zbiorowe. Profesor był ich redaktorem i współautorem. Zostały one wyróżnione nagrodami ministra edukacji narodowej i rektora AE w Poznaniu. Były to: *Finansowe podstawy rozwoju samorządności terytorialnej* (Wydawnictwo AE, Poznań 1985); *Finanse gospodarki terenowej* (PWE, Warszawa 1989); *Ekonomiczno-finansowe uwarunkowania samorządu lokalnego* (Wydawnictwo AE, Poznań 1992). Korekta tego ostatniego tomu była w pewnej części przeprowadzona osobiście przez Profesora w ostatnich dniach życia w trakcie pobytu w szpitalu (książka ukazała się po jego śmierci).

Omawiając nurty badań naukowych Profesora Wierzbickiego, nie można pominąć problematyki tzw. inwestowania w człowieka oraz usług infrastrukturalnych. W latach 70. Profesor był prekursorem badań z tego zakresu. Nie zrezygnował z nich do końca życia, a jego prace z tym związane są nadal aktualne mimo zasadniczych zmian ustrojowych i gospodarczych. Janusz Wierzbicki – jako badacz – cieszył się ogromnym autorytetem nie tylko w kraju, lecz także za granicą, gdyż był członkiem Międzynarodowego Instytutu Finansów.

Profesor przywiązywał ogromną wagę do pracy dydaktycznej. Wymagał wiele od siebie, od swoich asystentów oraz od studentów. Sam układał szczegółowe programy zajęć z przedmiotów finansowych, prowadził regularnie instruktaże dydaktyczne dla asystentów oraz pisał podręczniki i skrypty. Był także autorem licznych publikacji związanych z reformą procesu dydaktycznego. Na szczególną uwagę zasługuje jego pierwszy ogólnopolski podręcznik z finansów *Finanse i kredyt* (PWN, Warszawa 1956). Do momentu ukazania się tego podręcznika (a pamiętam to doskonale z moich lat studenckich) studenci zmuszeni byli korzystać z podręczników tłumaczonych z języka rosyjskiego – nasyconych politycznymi dywagacjami o ustroju komunistycznym. Następnie Profesor opublikował cztery podręczniki dotyczące finansów, których był współautorem i współredaktorem bądź redaktorem. Śmierć udaremniła mu pracę

nad wspomnianym już podręcznikiem z finansów publicznych, który ukazał się w roku 1995. Wszystkie te podręczniki charakteryzowały się nie tylko wysokimi walorami poznawczymi, dydaktycznymi i metodologicznymi, lecz także naukowymi. Stąd można znaleźć liczne na nie powołania w publikowanych pracach naukowych.

Profesor, dając z siebie wszystko, aby przygotować studentów do egzaminu i przyszłej pracy, stawiał im wysokie wymagania. Egzaminy przeprowadzane przez niego stały się legendą. Absolwenci, którzy zdali u Profesora egzamin z wysoką oceną lub chociażby w tzw. pierwszym podejściu, szczerą się tym do dzisiaj.

Ze szczególną wdzięcznością wspominają Profesora uczestnicy prowadzonych przez niego seminariów magisterskich, doktorskich i regularnie organizowanych zebrań naukowych. Jego szeroka wiedza, troska o rozwój naukowy wszystkich swoich podopiecznych, czas poświęcony indywidualnie swoim uczniom, gotowość służenia pomocą przynoszą nadal owoce. Spotykam nieraz osoby, które, uzyskując stopnie naukowe już po śmierci Profesora, stwierdzają, że to właśnie jego inicjatywie, pomocy, słowom zachęty zawdzięczają swoje sukcesy. Na podkreślenie zasługują dążenia Janusza Wierzbickiego do tego, aby w zakłamanych czasach reżimu jego podopieczni zdobywali prawdziwą wiedzę ekonomiczną. Przejawem tego było między innymi zachęcenie nas w latach 50. do uczestnictwa w seminariach prof. Edwarda Taylora, którego był uczniem. Dzięki Profesorowi Wierzbickiemu brałam udział w tych seminariach, za co także jestem mu bardzo wdzięczna. Wielu z grona uczniów naszego Mistrza to profesorowie lub osoby zajmujące wysokie stanowiska w życiu gospodarczym i społecznym.

Niezwykle aktywną działalność naukową i dydaktyczną dopełnia olbrzymi dorobek organizacyjny. W latach 1951–1987 był kierownikiem kolejno: Katedry Finansów i Kredytu, Instytutu Finansów i Rachunkowości oraz Instytutu Finansów naszej Uczelni. W latach 1951/1952–1953/1954 pełnił funkcję prodziekana i dziekana Wydziału Finansów, a w roku akademickim 1956/1957 – dziekana Wydziału Handlowo-Towaroznawczego. W okresie 1987/1988–1989/1990 był rektorem Akademii Ekonomicznej, będąc w czasach przełomu gorącym zwolennikiem i współtwórcą zasadniczej reformy studiów ekonomicznych.

Profesor Janusz Wierzbicki czynnie uczestniczył w pracach rad naukowych powoływanych na szczeblu krajowym i wojewódzkim, między innymi w Radzie Naukowej Ministerstwa Finansów, Radzie Naukowej Instytutu Finansów w Ministerstwie Finansów, Radzie Naukowej Narodowego Banku Polskiego, Radzie Naukowo-Ekonomicznej Prezydium WRN w Poznaniu. Nie można pominąć szerokiej działalności Profesora w Polskim Towarzystwie Ekonomicznym w Poznaniu. W latach 1956–1967 był wiceprezesem Zarządu i zarazem naczelnym redaktorem Wydawnictwa Oddziału, publikującym wówczas „Roczniki Ekonomiczne” oraz liczne i wartościowe prace naukowe. W latach 1968–1970 działał jako członek Zarządu i Komisji Wydawniczej Oddziału Poznańskiego PTE.

Profesor Wierzbicki był człowiekiem bardzo skromnym. Pozornie surowy i nieprzystępny, był jednak wielkim przyjacielem młodzieży, a w szczególności swoich uczniów i współpracowników. Przychodził do Uczelni codziennie, systematycznie w godzinach południowych (godziny ranne i przedpołudniowe zarezerwował dla własnej twórczości naukowej). Niezależnie od godzin dyżurów każdy mógł przyjść do niego ze swoimi kłopotami, i to nie tylko naukowymi, lecz także osobistymi. Pomagał je rozwikływać. Bezwzględny dla ludzi leniwych, zawsze służył pomocą osobom uczciwie wykonującym swoje obowiązki. Dlatego gdy stajemy przed problemami trudnymi do rozwiązania, zastanawiamy się, jak postąpiłby Profesor w takich sytuacjach. Cechowała go także duża wrażliwość na biedę ludzką. Najlepszym tego dowodem było ufundowanie książeczek systematycznego oszczędzania dla sierot z najbliższego otoczenia oraz wspomaganie działalności Towarzystwa Brata Alberta.

Janusz Wierzbicki miał bardzo słabe zdrowie, nierzadkie były jego pobyty w różnych szpitalach. Znosił swoje choroby z wielką cierpliwością, ciesząc się ogólną sympatią lekarzy i pielęgniarek. Lekarze podkreślali jego ogromną wolę walki o życie, co pozwoliło niejednokrotnie pokonać stan określany przez nich jako beznadziejny. Ze szpitala wracał do Uczelni i pracował dalej – właściwie do ostatnich chwil życia prowadził wykłady i seminaria.

Profesor zachował się we wdzięcznej pamięci studentów, uczniów i współpracowników jako człowiek niezwykle pracowity, perfekcjonista wymagający tego samego od otoczenia. Pisząc wspomnienia, chciałabym, aby przybliżyły one osobowość i dzieło Profesora Janusza Wierzbickiego tym, którym niedane było go poznać. Efekty jego pracy mają charakter trwały. Pamięć o nim jest ciągle żywa.

Emilia Denek